

Jesenje aktivnosti zaštite bilja u ratarskim usevima

Автор(и): д-р Елена Манчева, Виола АЕ – Сливен

Дата: 04.10.2019 Брой: 10/2019

Pšenica

Pravilna priprema zemljišta za setvu, dubina setve od 5–6 cm, norma setve, đubrenje pre ili u toku setve, valjanje i potrebna vlažnost zemljišta su preduslovi za dobro postavljen usev. Poštovanje roka setve i norme setve je takođe od značaja. Semena pšenice i ječma se tretiraju protiv golih i pokrivenih smeđa, a seme ječma – protiv prugave bolesti. U jesen se pojavljuju ozimni i jari korovi: jednogodišnje trave (jednogodišnji livadski vijuk, mišji ječam, divlji zob, crna trava, itd.), jednogodišnji širokolisni korovi (kamilica, lepljiva bročika, poljska ljubičica, poljski mak, žabnjak, itd.) i višegodišnji korovi sa podankom i izdančnim korenom (poljski čičak, povijuša, sirčana trava, itd.).

Jesenji herbicidni tretmani se primenjuju kada su jednogodišnji širokolisni korovi masovno nicali, ali nisu prešli fazu 3–4 lista. Tako se usev rano oslobađa njihove konkurencije. Ako je jesenji tretman protiv korova moguć, moraju biti ispunjeni sledeći uslovi: površina je dobro obrađena i uvaljana posle setve, dubina setve je 5–6 cm i poznat je vrstni sastav korova, vlažnost zemljišta i temperatura pri primeni herbicida su iznad 5°C, a travni korovi nisu prešli fazu 3–4 lista. Tokom vegetacije, primena graminicidnih herbicida se sprovodi kada je usev prešao fazu 3 lista, postoji vlažnost zemljišta i potrebna temperatura, a travni korovi su razvili tri do četiri lista.

Nakon nicanja useva, neophodno je pregledati usev na napade štetočina kao što su: poljska voluharica, žitna zrnka, žitne muve i vaši, koje sve nanose ozbiljnu štetu.

Poljska voluharica (*Microtus arvalis*) – široko rasprostranjena širom zemlje. Oštećuje žitarice, lucerku, uljanu repicu, voćnjake, itd. Živi u kolonijama u dugim jazbinama sa različitim brojem otvora na površini. Naseljene kolonije se prepoznaju po raštrkanim gomilama zemlje, dobro oblikovanom otvoru i zelenim listovima umetnutim u njega. U toploj i suvoj zimi, reproduktivna sposobnost voluharice je veoma visoka. Razmnožava se tokom cele godine, a potomstvo od jednog para može dostići do 2400 jedinki. Hrani se zelenim delovima biljke. Šteta se primećuje od nicanja pa do žetve. Pri jakoj infestaciji usev postaje ogoljen. Posle žetve, preporučuje se duboka orača da bi se uništile kolonije i eliminisala svaka korovska vegetacija kojom se voluharica hrani. Prilikom pregleda polja, utvrđuje se gustina populacije voluharice, i ako su prisutne 2 aktivne kolonije po dekaru, postavljaju se otrovne mamke, stavljene u (naseljene) otvore i ugažene nogom radi zaštite ptica i korisne divljači.

Žitna zrnka (*Zabrus tenebrioides*). Ovo je najopasnija štetočina žitarica. U suvim i toplim letima primećuje se jak razvoj odraslih jedinki. Jedan od razloga za njeno masovno pojavljivanje poslednjih godina je monokulturna proizvodnja žitarica. Šteta od odraslih je beznačajna. Pojavljuju se od juna do kasne jeseni. Bube se hrane zrnima pšenice i ječma u mlečnoj zrelosti. Glodaju ih i izazivaju osipanje. Tokom vrućih perioda zakopavaju se u zemljište. Posle kiša u septembru, izlaze na površinu zemljišta, pare se i polažu jaja na dubini od 5 cm ispod grudvi zemlje, u grupama po 20. Preferiraju polaganje na površinama zaraženim pirikom, stoga se šteta pojavljuje u pegama. Larve kopaju tunele do 40 cm duboko, u kojima provode dan, a izlaze da se hrane noću. Glodaju klice biljaka i, na mladim biljkama, glodaju listove, sišu sokove i posledično listovi postaju braon, suše se i podsećaju na male komadiće kudjelje. Pri slaboj infestaciji usev se proređuje, a pri masovnoj infestaciji cela žetva može biti uništena i postaje neophodna orača.

Moraju se poštovati sledeće mere: pravilan plodored, pravovremena obrada zemljišta i uništavanje travnih korova, posebno pirike. Ovo značajno smanjuje gustinu larvi i šteti tretmane insekticidima. Hemijska kontrola se sprovodi na ekonomskom pragu štetnosti u fazama nicanja i busanja – pšenica – 3 larve/m², ječam – 4 larve/m²

Žitne muve – zrnarica (*Oscinella frit*), hesinjska muva (*Mayetiola destructor*), pšenična stabljikarica

(*Chorops pumilionis*), itd. Široko su rasprostranjene na poljima i nanose ozbiljnu štetu zaraženim usevima.

Larve jesenje generacije nanose identičnu štetu biljkama. Glodaju centralni list, koji požuti i uvija se, dok ostali listovi ostaju zeleni. Kada se centralni list povuče, lako se odvaja i na mestu se nalazi više od jedne larve hesinjske muve. Larve zrnarice se hrane sočnim i nežnim tkivom u donjem delu mladih biljaka, i tkivo se raspada. Takođe napadaju stabljiku – centralni list se uvija, požuti i lako se izvlači, a na mestu oštećenja nalazi se jedna larva. Simptomi štete pšenične stabljikarice su isti kao kod zrnarice. Kao rezultat napada, slabije biljke ugibaju, a preostale stvaraju dodatne izdanke, ali to ne može nadoknaditi gubitke prinosa u zaraženim usevima. Suzbijanje muva je veoma teško zbog njihovog skrivenog razvoja. Poštovanje rokova setve je od velikog značaja; ranija setva se poklapa sa masovnim letom muva. Uravnoteženo i pravovremeno đubrenje podstiče ujednačeno nicanje i doprinosi bržem prolasku kroz kritične faze rasta. Za određivanje leta, pregledi se sprovode entomološkom mrežom u mirnom i sunčanom vremenu. Kada su prisutne 3 muve/m², započinje se tretman useva.

Vaši – zrnovaša (*Macrosiphum avenae*), zelena žitna vaš (*Schizaphis graminum*). Zrnovaša je najštetnija i najčešća vrsta i napada žitarice i niz travnih vrsta. Hrani se sišući sokove iz biljaka. Pored toga, prenosi viruse i izaziva žutu patuljastost ječma. Ova vaš je vrsta koja ne migrira i prezimljava u obliku jaja na ozimim žitaricama i višegodišnjim travama. Tanji i ranije posejani usevi su jače napadnuti. Zrnovašu prirodno kontrolišu bubamare, muhe lebdilice i larve mrežokrilaca. Da bi se smanjio nivo infestacije vašima, moraju se uništiti samonikli izdanci, poštovati rokovi setve i đubrenje mora biti uravnoteženo, jer jednostrano azotno đubrenje slabi biljke i čini ih podložnijim napadu. Usevi se pregledaju u fazama nicanja–busanja i, kada se nađe 10 vaši po biljci, započinje hemijska kontrola.

Uljana repica

Uljana repica se seje krajem avgusta do početka septembra. Zahtevna je kultura u pogledu zemljišta – zahteva zemljišta bogata hranljivim materijama sa dobrim vodnim režimom. Najbolji prethodnici su pšenica, ječam, rani krompir, itd. Zaražena je nekoliko grupa korova: ozimni, ranoprolećni i korovi sa izdančnim korenem. Rano uništavanje korova smanjuje konkurenciju usevu i doprinosi ujednačenom postavljanju useva i razvoju rozete.

Glavne bolesti uljane repice u jesen su:

Fomoza (Phoma lingam). Prvi simptomi – žute pege se pojavljuju na listovima, kasnije prošarane crnim tačkama – piknidije. Biljke napadnute u jesen ugibaju u proleće ili im se lome stabljike. Mere za suzbijanje fomoze uključuju pravilan plodored i uništavanje biljnih ostataka. Kontrola repičine lisne buve, koja može doprineti širenju bolesti, je takođe važna.

Fomoza listova širi se u žarištima i veoma brzo pokriva celo polje. Sa listova gljiva prelazi u peteljke i prodire u krunu (vrat korena). Stoga je neophodan redovan jesenji monitoring i tretman mora biti sproveden kada se otkriju prve svetložute pege na listovima.

Mere za suzbijanje fomoze uključuju pravilan plodored i uništavanje biljnih ostataka. Kontrola repičine lisne buve, koja može doprineti širenju bolesti, je takođe važna.

U jesen su opasne sledeće štetočine:

Repičina lisna buva (Psylliodes chrysocephala). Nanosi štetu u jesen hraneći se listovima, praveći male rupe koje, kako listovi rastu, postaju perforacije. Može se naći u usevu čim biljke niknu, stoga je neophodan kontinuirani monitoring i, kada se zabeleži 2 odrasle jedinke/m² u fazi 3–9 listova ili više listova, treba primeniti hemijsku kontrolu.

Repičina piljuga (Athalia colibri). Razvija tri generacije godišnje, pri čemu larve treće generacije u jesen nanose najveću štetu – jedu celu lisnu ploču, ostavljajući samo glavnu nervaturu. Hemijska kontrola se sprovodi na ekonomskom pragu od 2–3 larve/m².

Vaši (Brevicoryne brassicae) i druge. Odrasle jedinke i larve sišu sokove iz listova i stabljika useva. Biljke slabe i prestaju da rastu. Vaši su prenosioci mnogih virusnih bolesti.

U skladu sa Zakonom o zaštiti bilja, poljoprivrednici su dužni da koriste samo sredstva za zaštitu bilja koja su odobrena za upotrebu na odgovarajućoj kulturi i štetočini, i u odgovarajućoj dozi.

Sredstva za zaštitu bilja odobrena za promet objavljena su na veb saj